

Mistinės jaunimo patirtys interneto pasakojimuose

INGRIDA ŠLEPAVIČIŪTĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

ANOTACIJA. Straipsnio objektas – internetu plintantys naratyvai, kuriuose jaunimas dalijasi savo arba kitų patirtimi apie susidūrimą su anapusybe ar kitais antgamtiniais reiškiniais. Pamėginsime aptarti jaunimo internetinio folkloro, kuriame vienokiu ar kitokiu aspektu paliečiama kito pasaulio egzistavimo, antgamtiškumo tema, specifika, paanalizuoti, kaip pasakojimuose apie mistines anapusybes patirtis atsiskleidžia jaunimo požiūris į pomirtinį gyvenimą, nustatyti, ar tokie šiuolaikiniai siužetai turi sąsajų su tradicinėmis sakmėmis. Bus nagrinėjami sakmiškų elementų turintys pasakojimai, o jiems artimi folkloro žanrai, tokie, kaip šiurpės ir burtai, aptariami tik fragmentiškai, nes daugiau ar mažiau yra nagrinėti kitų mokslininkų straipsniuose. Kadangi virtuali interneto terpė apriboja galimybes nustatyti tikslų kūrinų skleidėjų amžių, žodžiai „jaunimas“, „jaunuoliai“ čia vartojami sąlygiškai, turint omenyje ir vaikus, ir jau užtelėjusius paauglius (spėjamas amžius – maždaug 7–18 m.). Tyrimo metodai – lyginamasis, aprašomasis, analizės.

RAKTAŽODŽIAI: anapusybė, mistinė patirtis, sakmiškas pasakojimas, jaunimas, internetas, folkloras.

ĮVADAS

Nors senosios kartos folkloristai konstatuoja tradicinės tautosakos traukimąsi iš kasdienio gyvenimo (Sauka 2007: 425) ir išsako skeptišką požiūrį į naujasias folkloro formas (Voigt 2003: 51), tačiau vis gausėjantys modernaus folkloro tyrimai teikia vilčių, kad tautosakos mokslas nebus pasmerktas išnykti. Nesinori sutikti su Vilmoso Voigto mintimi, esą moderniomis komunikacijos priemonėmis plintantis folkloras – grėsmė liaudies kūrybai ir jos išlikimui (ten pat). Lietuvoje girdėti ir optimistiškų kalbų. Pavyzdžiui, Virginijus Savukynas teigia priešingai: „internetas archaizuoja kultūrą, atgaivina senas formas, vėl įgalina gyvuoti tai, ką modernybė išstūmė, marginalizavo“ (Savukynas 2002). Panašiai mano ir užsienio mokslininkai. Antai Jan Fernback rašo, jog šiuolaikinės sakmės (ji vartoja terminą *urban legends*) kaip tradicinių sakmių tęsinys išliko būtent todėl, kad rado naują gyvavimo terpę žiniasklaidos ir kibernetinėje erdvėje (Fernback 2003: 36).

Lietuvoje internetu ir kitomis šiuolaikinėmis komunikacijos priemonėmis plintančio folkloro tyrimai, galima sakyti, įgyja pagreitį. Gražina Skabeikytė-Kazlauskienė tiria tiek internetu, tiek žodžiu plintančias šiuolaikinio folkloro atmainas: mergaičių meilės istorijas, anekdotus, tostus ir kt. (Skabeikytė-Kazlauskienė (2007) 2008a, 2008b, 2009). Gausybė Povilo Krikščiūno tyrimų, skirtų virtualioje terpėje gyvuojančio grandininio laiško žanrui (Krikščiūnas 2004, 2008, 2009), Laima Anglickienė fiksuoja ir nagrinėja žodžiu ir internetu plintančias šiurpes (Anglickienė 2008, 2009). Su šio straipsnio tema susiję ir Dovilės Kulakauskienės darbai apie įvairias šiuolaikines vaikų magijos formas (Kulakauskienė 2003, 2008). Reikėtų pabrėžti, kad tarp mūsų folkloristų vis dėlto vyrauja tendencija naujose tautosakos formose ieškoti tradicinio folkloro šaknų, modernias komunikacijos priemones dažniausiai laikant sklaidos terpe, žinoma, darančia tiesioginį poveikį ir folkloro tekstų specifikai bei gyvavimui. Dėl to kaip lyginamąja medžiaga čia bus remiamasi ir Jurgitos Macijauskaitės-Bondos straipsniu, skirtu tradicinių sakmių, kuriose vaikai regi vėles, analizei (Macijauskaitė-Bonda 2006).

Užsienio ir lietuvių folkloristai, tokie, kaip Joelis Bestas ir Geraldas Horiuchi (1985), Rolfas Wilhelmas Brednichas (2002), Charlotte A. Allen ir Henry's B. Dunnas (2005), Diane Tye (2005), Magdalene Huelmann (2006), Radvilė Racėnaitė (2008), Jūratė Šlekonytė (2008) ir kiti, ne kartą yra atkreipę dėmesį į internetu plintančius naratyvus, vadinamus *miesto sakmėmis*, *moderniomis sakmėmis*, *pasakojimais*, *legendomis*, *gandais*. Apie tai yra rašiusi ir straipsnio autorė (Šlepavičiūtė 2010, 2011).

Vakarų šalyse ir Amerikoje naujoms folkloro formoms įvardyti kuriami ir nauji terminai: *folklife*, *xeroxlore*, *netlore* (Būgienė 2008: 39). Lietuvoje griežtai nusistovėjusių terminų taip pat dar nėra. Šiame straipsnyje bendru *interneto folkloro* terminu vadinamos visos virtualioje erdvėje gyvuojančios folkloro atmainos, tačiau tyrimo objektu pasirinkti sakmiški pasakojimai, kuriuos jų siuntėjai ir gavėjai traktuoja kaip realius kam kitam ar jiems patiems nutikusius įvykius. Pastebime, kad ir patys pasakojimai nėra vienerūšiai kūriniai. Dalis jų plinta naudojantis kopijavimo funkcija, persiunčiant, tai gali būti ir pažodžiui išverstos užsienietiškų istorijų versijos, o kituose pasakojimuose išties perteikiama asmeninė patirtis. Galbūt derėtų pagalvoti apie išgalėjusio tradicinių mitologinių sakmių skirstymo į fabulatus, memoratus ir kronikatus (Vėlius 1977: 30–35) pritaikymą šiuolaikinėms pasakojamosios tautosakos formoms? Bene perspektyviausiai atrodo R. Racėnaitės pasiūlytas šiuolaikinių sakmių atskyrimas nuo šiuolaikinių pasakojimų ir gandų (Racėnaitė 2008: 62). Šiame straipsnyje daugiausia operuojama tais pasakojimais, kuriuose atsispindi individuali asmens ar perpasakota jo artimojo patirtis.

Sergejus Nekliudovas pabrėžė, jog šiuolaikinis folkloras policentriškas ir fragmentuotas pagal visuomenės susisluoksniavimą (Неклюдов [2011]). Mes norime atkreipti dėmesį į naratyvus, kurių pasakotojai ir siuntėjai yra jauni internautai. Kai kuriuose pasakojimuose aiškiai matyti naivokas aplinkos ir įvykių traktavimo būdas, o kalbėjimo maniera perdėm vaikiška. Dėl šiuolaikinių technologijų visuotinio naudojimo ir prieinamumo nėra abejonės, kad tokių „naivokų“ istorijų pasakotojai gali būti vaikai bei paaugliai.

Interneto folkloro tyrimai daugiausia kritikos susilaukia dėl to, kad virtuali terpė apriboja tyrėjo galimybes kontaktuoti su tiriamaisiais „akis į akį“. Tačiau esama ir kitokių nuomonių. Trevoras J. Blankas teigia, kad interneto duomenų autentiškumas yra lygiavertis žodžiu perduodamos informacijos autentiškumui ir nemato jokio skirtumo tarp paauglių grupės apklausos parke ir tyrimo, dalyvaujant virtualioje jaunimo pokalbių svetainėje (Blank 2007: 20). Kai kuriais atžvilgiais grupės stebėjimas elektroninėje erdvėje turi netgi daugiau privalumų nei trūkumų, nes tyrėjas gali dalyvauti pokalbyje niekam nė nežinant, kad jis yra mokslininkas (fizinėje tikrovėje tas žinojimas kartais sukuria atstumą tarp tyrėjo ir jo tiriamųjų) (ten pat: 22, 23). Iš tiesų, virtualioje terpėje neturime tiesioginio kontakto su pasakojimų kūrėjais / siuntėjais, kurie slepiasi už susigalvotų slapyvardžių, ir net jei jie viešai nurodo savo amžių, negalime būti tikri, ar ta informacija patikima. Apie apytikrį tiriamųjų amžių tyrėjas gali spręsti iš tekstuose pastebimos kalbėjimo manieros, kalbos stiliaus, kalbančiojo išsilavinimo ir žinių apie pasaulį lygio, tam tikrų frazių (pvz., pasakotojas mini mokyklą, pamokų ruošimą, klasės draugus ir pan.) ir kitų detalių.

Internetu nelengva nustatyti ne tik pasakotojų amžių, bet ir lytį, tačiau dažnesni moteriškos giminės slapyvardžiai (*top girl, spalvota, saulė, klaidelė, viki forum* ir kt.), taip pat įvardžiai leidžia numanyti, kad baisiomis įvardijamų istorijų kūrėjos / skleidėjos dažniau yra merginos ar, kaip neretai galima nuspėti, visai jaunos mokyklinio amžiaus mergaitės. Kaip jau yra tekę pastebėti, sakmiškuose interneto pasakojimuose taip pat vyrauja tendencija pavojingoje situacijoje atsidūrusiu veikėju dažniau vaizduoti moteriškos giminės personažus (Šlepavičiūtė 2011: 101). Vis dėlto taisyklių čia nėra, todėl neturime pagrindo ir teigti, kad vaikinai nepasakoja baugių nutikimų ar tiki jais mažiau nei mergaitės.

T. J. Blank mano, kad nors interneto folkloras ir turi tam tikrų trūkumų, jo nereikėtų atmesti ir jis turėtų būti folkloristų tyrimų akiratyje (Blank 2007: 21, 22). Ir iš tiesų, jei virtualybė tampa neatsiejama mūsų kasdienybės dalimi, bendravimo būdu, interneto pasakojimai, savo ruožtu, negali būti ignoruojami kaip šiuolaikinių sakmiškų pasakojimų dalis.

Su įvairiomis elektroniniu paštu ir kitomis virtualioje terpėje plintančiomis pasakojimų, pokštų ir gandų formomis tenka susidurti kone kasdien kiekvie-

nam iš mūsų. Straipsnio autorė internetu ir žodžiu plintančias sakmiškas istorijas renka jau trejus metus. VDU Etnologijos ir folkloristikos katedros Etnologijos rankraštyne interneto folklorui skirta apie 40 bylų, kai kurie virtualioje terpėje užfiksuoti kūriniai išmėtyti po įvairias kitas šiuolaikiniam folklorui skirtas bylas. Tikslingai į vieną bylą (VDU ER 2273) sakmiški pasakojimai ir gandai pradėti rinkti ir sisteminti tik straipsnio autorės. Šiuo metu jau sukaupta maždaug 600 sakmiškų interneto pasakojimų ir 50 nestruktūruotų interviu apie mistines patirtis su įvairaus amžiaus pateikėjais.

Žodis *sakmiškas* straipsnyje vartojamas nepretenduojant į taikliausią žanrinį įvardijimą, o tik pabrėžiant apsisprendimą pasakojime apie susidūrimą su anapusybe ieškoti tradicinio mitinio mąstymo elementų, taip pat išskirti, kuo ta patirtis moderni, leidžianti suvokti, jog istorija pasakojama XXI amžiuje gyvenančiojo lūpomis.

VAIKIŠKA ANAPUSYBĖS PATIRTIS INTERNETO PASAKOJIMUOSE

Šiurpą keliantys reiškiniai

Visų pirma reikėtų pasakyti, jog tyrinėdami interneto folklorą susiduriame su žanrų įvairove. Sakmiški pasakojimai apie kito pasaulio būtybes bene glaudžiausiai siejasi su šiurpėmis ir vaikų burtais. Vaikai, paaugliai ir jaunuoliai virtualiose pokalbių svetainėse dalijasi baisiomis istorijomis, nepaaiškinamomis patirtimis, nutikimais jų negrupuodami. Kūrinėlius priskirti vienam ar kitam žanrui yra tautosakos tyrėjų rūpestis.

Kaip jau yra pastebėję lietuvių folkloristai, šiurpių paskirtis – žaidybinė, jomis siekiama sukelti didesnę ar mažesnę baimės jausmą, o drauge išgyventa baimė tarsi sumažėja ir galiausiai gali virsti juoku (Kazlauskienė 1996: 7; Anglickienė 2009: 19). Baisios istorijos į internetą dedamos tarsi lenktyniaujant, kas patyrė didesnę baugulį, o komentatorių pritarimas, esą istorija išties labai įtikima ir baisi, tarsi prilįgsta baimę išgyvenusiojo drąsos viešam įvertinimui.

Tačiau sakmiškuose pasakojimuose antgamtiškam, nerealiai ar anapusiniam pasauliui kartais priskiriami, rodos, visai įprasti aplinkos reiškiniai, veiksmai ar pojūčiai. Baugiais suvokiami reiškiniai gali neturėti jokios vizualinės išraiškos, o tik būti jaučiami.

Aš sėdėjau technologijų kabinete, ir nieko už manęs nebuvo. Visi langai buvo uždaryti, o klasiokės ir mokytojas buvo priešais mane. Tuo metu man kažkas sušnibždėjo į ausį. Gerai nesupratau, kas ten buvo. Atrodė, lyg sakytų mano vardą: „Greta...“ Pajutusi šnibždėjimą, aš staigiai atsiskau, o tuo metu už manęs nieko nebuvo VDU ER 2273/19.

Kitoje istorijoje pirmuoju asmeniu pasakojama, kaip du vaikai, likę namie vieni, nusprendė patikrinti, ar juose negyvena koks nors vaiduoklis.

Vieną vasarą (datos neatsimenu) mes su draugu pasilikome vieni jo namuose ir nusprendėm patikrinti, ar jo namuose yra vaiduoklių, bet pirma dar atsigert kavos norėjom. Verdant vandeniui, aš juokaudamas pasakiau: „Jei čia yra vaiduoklių – bus herbas.“ Ir iš tiesų iškrito herbas, bet mes vis tiek supratom, jog tai turbūt sutapimas, tad mano draugas pasakė: „Ei jūs, gaidžiai vaiduokliai, pasirodykit, jei nebijot!“ Tada mums nei iš šio, nei iš to išsijungė arbatinis (jis buvo elektrinis, bet pats išsijungti negalėjo). Mes jį bandėm įjungti, bet neišėjo (keista, kad degė šviesa, nes būtumėm pagalvoję, kad dingo elektra). Mes jau buvome persigandę, galvojom: kas dėsīs toliau! Bet mes atsiprašėm vaiduoklių, ir tą pačią akimirką virdulys įsijungė! Mes gana nusiraminę, bet vis dar [būdami] šoke nuėjom gerti kavos VDU ER 2273/17.

Šiame pasakojime būtybė, vaikų įvardijama vaiduokliu, elgiasi labai žmogiškai, t. y. reaguoja į įžeidinėjimus ir atsiprašymus, o apie savo buvimą praneša per tam tikrus burtus (per metamą monetą) ir šiuolaikinius technikos prietaisus. Suaugęs žmogus pirmiausia pamanytų, kad sugedo virdulys ar sutriko elektros tiekimas, tačiau vaikų realybėje netikėtai sutrikęs įrenginio veikimas – jau mitinio pasaulio įsikišimo būdas.

Dar vienoje istorijoje stebime gana draugišką ir žaismingą paslaptingos būtybės elgesį:

Aš su savo trim geriausiom draugėm visos kartu nakvojom ir dieną nusprendėm pasiklausti tylos. Aš atsisėdau šalia durų ir klausiausi. Išgirdau žingsnius. Jie sklido iš virtuvės. Nubėgau į virtuvę, o draugės atėjo iš paskos. Klausė, kas buvo. Sakiau, kad girdėjau žingsnius, o vėliau, kai mano draugė ėjo virtuvės grindimis, buvo lygiai toks pat garsas, kaip girdėjau. Vėliau mes išėjome į parduotuvę ledų ir uždarėme visas kambarių duris. Dar patikrinom, ar gerai uždarėm. Nusipirkom ledų ir grįžom namo. Tik vienintelis dalykas atkreipė dėmesį: vieno kambario durys buvo atidarytos VDU ER 2273/20.

Mistiškoji pasakojimo būtybė su mergaitėmis tarsi žaidžia slėpynių. Tokių pasakojimų, kada maži vaikai ar paaugliai, suaugusiųjų akimis žiūrint, nesunkiai paaiškinamiems dalykams priskiria atgamtiškas, nerealias savybes, internete apstu. Matome, kad juose nėra kraupių vaizdų ar sunkiai logiškai paaiškinamų dalykų, tačiau nupasakojami įvykiai traktuojami kaip rimtas susidūrimo su kito pasaulio būtybėmis įrodymas. Akivaizdu, kad vaikams viskas, ko jie negali paaiškinti, asocijuojasi su paslaptingu dvasių pasauliu. Jie labiau nei suaugusieji linkę mitologizuoti įprastą aplinką, lengviau patiki, kad, pavyzdžiui, atidarytos durys ar ne vietoje padėtas daiktas – vaiduoklio ar kokios kitos mitinės būtybės darbas.

Tiesioginis kontaktas su anapusybe

Daugelis tyrėjų teigia, kad archajinė mitinė ir besiformuojanti vaiko sąmonė yra panašios. Ryšys su tradicine mitine pasaulėžiūra ryškus tuose pasakojimuose, kur vaikai ar paaugliai teigia matę mirusiųjų dvasias. Apie vėles reginčius vaikus rašiusi J. Macijauskaitė-Bonda pažymi, kad tose sakmėse, kuriose vaikai, regėdami mirusius artimuosius, džiaugiasi, o pamatę svetimų žmonių vėles, arba nereaguoja, arba gali išsigąsti (Macijauskaitė-Bonda 2006: 136). Ir tarp interneto pasakojimų esama istorijų, kuriose jaunuoliai teigia matę ar jautę savo mirusių artimųjų buvimą. Pavyzdžiui:

Šį savaitgalį su mama išvažiuoju į kaimą. Mama miega, prosenelė miega. Žinoma, visos viename kambaryje. Na, ir aš žiūriu televizorių, pultelis ant stalo, ir įsijungė 55 kanalas. Aš labai išsigandau, pasiėmiau pultelį ir toliau įsijungiau LNK žiūrėti filmo. Tada pasidarė šalta. Nuėjau uždaryti lango. Vos uždariau langą, paėmė ir išsijungė televizorius. Baisiai išsigandau. Prieš du metus mirė mano prosenelis. Papasakojau mamai ir prosenelei. Mama juokėsi, bet močiutė sakė, kad tai gali būti prosenelis, nes jai ne kartą taip yra buvę. Šiaip, kai televizorius išsijungė, aš taip ir pamaniau, kad prosenelis liepė eit miegot. Na, jūs norit tikėkit, norit ne, bet aš prisiekiu, kad taip buvo VDU ER 2273/35.

Pasakojime matome, kad vaiko jausmai, suvokus, jog miręs artimasis šalia, – tai tekste jaučiamos nuostabos, smalsumo ir baimės mišinys. Rudolfas Otto panašiai įvardija numinozinius (religinius) potyrius, kurių pagrindas *mysterium tremendum* – siaubą keliantis slėpinys, galintis nusmukti iki vaiduokliško kraupumo arba išsirutulioti į šviesią išraišką (Otto 1958: 13). Cituotame pasakojime susidūrimas su kito pasaulio būtybe kaip tik ir yra tokios vaiduokliškos paslapties ir tamsių numinozinių potyrių pavyzdys. Mirusiojo pasirodymas desakralizuojamas, buitiškai paaiškinant, kad tai prosenelio dvasia, kuri tiesiog norėjusi paraginti mergaitę eiti miegoti. Tačiau Mircea Eliade teigia, kad net labiausiai desakralizuota būtis išsaugo religinio pasaulio vertinimo žymes (Eliade 1997: 17). Susidūrimas vis dėlto nekasdienis, todėl vertas viešo įspūdžio pasidalijimo su kitais.

Dar vienoje interneto istorijoje jau trečiuoju asmeniu pasakojama, kaip tėvas nužudė motiną, o vaikui pasakė, kad jinai juos paliko ir išvažiavo, tačiau sūnus kasdien matė tėvui už nugaros stovinčią mamą, ir tai, rodos, nė kiek jo netrikdė (VDU ER 2273/37). Kartais tik konstatuojama: *Rūta pamatė vaiduoklį. Ji pamatė ne šiaip vaiduoklį, o mano mirusių sesę* VDU ER 2273/36. Interneto folklore pastebime, jog mirę artimieji, vaikstantys savo namuose ar kaip nors apsiereiškiantys giminaičiams, jaunesnių internautų sąmonėje ir vaizduotėje ne toks ir retas vaizdinys.

Kitoje pokalbių svetainėje mergina (spėjame, kad jau truputį vyresnė) pasakoja, kaip nuolat jaučianti mirusio brolio buvimą.

Tik po jo mirties pas mane namuose (mes su broliu gyvenom kartu, atskirai nuo tėvų, nes išvažiuom mokytis) apie 12-tą valandą nakties keletą naktų įsijungdavo jo kompiuteris. <...> Ir dar tokių visokių neramių vakarų būdavo, kai girdėdavosi, kai kažkas durų rankeną klibina. <...> Kai miegodavau, girdėdavosi lyg kas vaikščiotų virtuvėje. Dabar viskas nurimo. O mišios tai visada būna. Buvo po mėnesio, po trijų. Už dviejų dienų bus ir metinėm. Aš ir pati kartais su juo pasikalbu, nežinau, ar gerai darau. Aš miegu jo lovoj. Kartais naktį pabundu, ir toks jausmas, lyg kas sakytų, jog pasislinkčiau ir palikčiau vietos dar kažkam VDU ER 2273/38.

Mergina sutrikusi dėl savo jausmų, jai ir baugu, nes miręs brolis jau kitoks, iš kito pasaulio, kita vertus, ji su juo pasišneka, pasislenka, kai jaučia, kad jis ateina į lovą. Pasakojime išvengiame tradicinio mąstymo elementų. Iki šiol po žmogaus mirties svarbiomis laikomos trečia diena, mėnuo ir metinės. Jonas Balys yra užfiksavęs ir seniau gyvavusių tikėjimų, esą „mirusiųjų sielos tris paras po laidotuvių naktimis slankioja prie gyvenamos vietos“ (BIML 861). Liaudyje plačiai gyvavo tikėjimas, kad „jei žmogus anksčiau miršta <...>, tai kiek jam dar reikėjo gyventi, tiek laiko po mirties jo siela turi vaidentis“ (BIML 870). Kaip matome, toks supratimas atsispindi ir šiuolaikiniame jaunimo folklore. Matyt, tautosakos tekstai iš tiesų yra tobuli kolektyvinių archetipų saugotojai ir perdavėjai iš kartos į kartą.

Manytina, kad sakmiškų elementų turintys pasakojimai, perduodami jaunuolių mistinę patirtį, atskleidžia ir jų mitinę pasaulėžiūrą. Pasakodami tokias istorijas interneto erdvėje, jaunuoliai bando įtikinti savo bendraamžius, kad kalbamieji įvykiai tikri. Būtent tikroviškumas sukelia baimės jausmą (baisu, nes tai tiesa). Tuo pasakojimai panašūs į šiurpes, nes abiejų žanrų kūriniai žadina didesnę ar mažesnę baugulį. Skiriasi tik pasakotojų amžius, nes šiurpės – jaunesniųjų žanras. Kaip žinoma, ir tradicinių sakmių pasakotojams visa, kas pasakojama sakmėse, yra jų pasaulėžiūros dalis, savas ir artimas pasaulis, įvykiai neabejotini, nes jų pačių ar jų artimųjų išgyventi (Būgienė 2005: 63). Šiuo aspektu interneto terpėje sau vietą radę sakmiškieji pasakojimai nesiskiria nuo tradicinių liaudies sakmių.

BŪDAI PATIRTI ANAPUSYBĘ: PATRAUKLUMAS IR PAVOJAI

Paslaptingas dvasinių būtybių pasaulis baugina ir vilioja, ypač jauname amžiuje. Vienas iš būdų įsitikinti, kad kitas pasaulis tikrai egzistuoja – išsikviesti dvasią. Dalis jaunimo internetinių pasakojimų ir yra apie įvairias magines praktikas, burtus, kuriais kitados užsiėmė pasakotojai ar jų artimieji.

Apie dvaselių kvietimo praktikas moksleivių gyvenime rašė D. Kulakauskienė (2008). Ji rėmėsi lauko tyrimų metu savo pačios ir Vytauto Didžiojo universiteto Etnologijos ir folkloristikos katedros studentų surinkta medžiaga.

Kaip reaguoti į internetines tokių praktikų išraiškas: laikyti jas išsamiais burtų aprašymais ar savarankiškais ir varijuojančiais pasakojimais? Pasak Daivos Vaitkevičienės, tikėjimai gyvuoja arba kaip veiksmas, arba kaip tekstas. Pirmuosiuose vyrauja įsakymai arba draudimai ką nors daryti, antruosiuose – tiesiog informuojama apie įvykusius ar būsimus įvykius (Vaitkevičienė 1998: 90). Interneto istorijos, kuriose pasakojama, kaip pačiam jaunuoliui ar jo pažįstamam pavyko / nepavyko išsikviesti dvasią ir kaip paskui pasikeitė jo gyvenimas, iš dalies priklauso veiksmo sričiai, nes juose neretai nusakoma, kokių priemonių reikia imtis norint patenkinti savo smalsumą ir susižinoti su kitu pasauliu ar gauti informacijos apie ateitį, taip pat kokių pasekmių galima sulaukti pradėjus šią pavojingą veiklą. Kita vertus, tokie pasakojimai yra naratyvinės formos sakmiški siužetai (juose atsispindi supratimas, kada yra tinkamiausias laikas užmegzti kontaktą su kito pasaulio esybe, kokioje vietoje labiau tikėtina, jog ji pasirodys, kokie galimi tos būtybės pavidalai ir kokio elgesio iš jos laukiama), kuriais tiesiog perteikiama informacija apie tam tikrus įvykius. Bet kuriuo atveju pasakojimai apie dvasių kvietimus čia mus domina ne tiek kaip tekstai, kuriuos reikia priskirti vienam ar kitam žanrui, kiek kaip jaunų žmonių susidūrimo su kitu pasauliu patirtys ir vaizdiniai, kuriuos tos patirtys atskleidžia.

Paaugliai, jaunimas tiek iš suaugusiųjų, tiek vieni iš kitų yra girdėję, kad geriau savo namuose su dvasiomis neprasidėti, nes gali kilti įvairių neramumų ir nepatogumų.

Išėjome burtis į tvartą ant šieno, kad jei kas nepavyktų, niekas nieko tiesiogiai neįtartų VDU ER 2273/8.

Kartą su drauge sugalvojom padaryt spiritizmo seansą. Taigi nuėjom į apleistą namą VDU ER 2273/9.

D. Kulakauskienės tyrimų duomenimis, pagrindiniai dvasių kvietimo dalyviai yra pradinukai, nes paaugliai šios magijos praktikos realumu jau abejoja, o jaunuoliai dvaselių kvietimais iš viso nebetiki (Kulakauskienė 2008: 137). Interneto šių burtų populiarumą pastebime ir tarp vyresnio amžiaus jaunuolių (neabejojame, kad yra jais užsiimančių ir tarp suaugusiųjų). Vienoje svetainėje vaikas, pasivadinęs *Tornadu X*, norėdamas įrodyti turintis daug patirties, teigia net trejus metus ėjęs „specialius“ mokslus, susijusius su spiritizmu. Kai kurios jo mintys išties įdomios. Pavyzdžiui:

Aš kai buriu, tai pas mane yra visuomet kryžmai veidrodžiai, nes joms [dvasioms] lengviau pereiti iš vieno pasaulio į kitą ir išeiti VDU ER 2273/40, 43.

Burti patariama tamsoje, pasišviečiant žvake, nes dienos šviesoje gali nieko neišeiti. *Tornadas X* perspėja, kad kviesti giminaičio dvasią esą labai pavojinga, nes ji

ilgiau neišeinanti ir kuri laiką dar galinti pasilikti. Čia galime išvelgti sąsają su tradiciniu mitiniu mąstymu: tikėjimuose randame, kad mirusiųjų sielos globoja paliktus gyvus giminaičius arba artimuosius (BIML 876). Tradicinėse sakmėse dažnai pabrėžiamas globėjiškas mirusiųjų ir gyvųjų ryšys, ypač tarp tėvų ir vaikų, tačiau taip pat žinomi siužetai, kai, pernelyg gailint mirusių artimųjų, šie grįžta ir nori sielvartauojus pasiimti į kitą pasaulį (KLPTK III 93, 98). Nemalonų mirusio giminaičio buvimą greta gyvųjų teigia patirianti ir viena su *Tornadu X* diskutuojanti mergina:

Aš kviečiau su pusseserėm dieduką amžinatilsj savo. Iki šiol negaliu miegoti pas močiutę namuose. Man dabar 23-ėji metai, o tada buvo 13–14 metų. Šiaip tai aš manau, kad visiems smalsu, kas, kaip, ar iš tikro viskas. Galiu pasakyti – čia rimtas dalykas. Gal kiti nesupranta, bet šiaip tai žiauriai gali būti VDU ER 2273/42.

Interneto diskusijose apie spiritizmą dalyvauja įvairaus amžiaus jaunimas. Jų pasakojimuose dažnai susiduriame su labai archetipiniu mitiniu mąstymu:

Mes tai būdamos studentės sugalvojome išsikviesti dvasias. Pradėjome kviesti, tai kaip ir nieko: viskas ramiai, atsakinėjo į klausimus, o kai [reikėjo] išeiti – neišėjo. O pasirodo, kur kvietėme, tame kambary, vaikinukas buvo pasikoręs, kai mergina [ji] paliko. Kiek žinau, tam kambary po šiai dienai vaidenasi VDU ER 2273/41.

Žinome, jog tikėtina, kad kito pasaulio būtybė pasirodys negatyvią atmintį saugančioje vietoje, šiuo atveju – savižudžio kambaryje, tačiau teigiama, kad merginos tai sužinojo tik po seanso. Taip mitinis pasaulis tarsi pats patvirtina jam priskiriamas taisykles.

Susidaro įspūdis, kad dvasios, bildukai kviečiami ne tiek dėl bandymo sužinoti ateitį ar gauti atsakymus į įvairius klausimus, kiek dėl noro įsitikinti kito pasaulio tikrumu. Šiuolaikinis žmogus tiki tuo, kas apčiuopiama. Jaunimui, pasitelkus įvairius burtus, įsitikinti, kad dvasios egzistuoja, yra daug paprasčiau negu patikėti abstraktaus visagalio Dievo buvimu. Eugenijus Ališanka tokią šiuolaikinės kultūros raidos tendenciją įvardija negatyviąja teologija, chtoniškąją sakralumo paradigma (Ališanka 2001: 62, 63).

Aptarti pasakojimai atspindi jau kiek vyresnio amžiaus internautų susidūrimu su dvasiomis patirtis, kita vertus, jų prisiminimai siekia vaikystės, paauglystės laikus, nuo kada tai ir buvo pradėta praktikuoti. Dar nedidelių vaikų žaismingą, tačiau laikomą rimtu, susidūrimą su anapusybe reprezentuoja pasakojimas apie bilduko kvietimą:

O mes vienąkart, dar šeštoj klasėj, sumąstėm pas auklėtoją bilduką kviestis. Na, auklėtoja – tikybos mokytoja, tai galvojom, kad nieko neatsitiks baisaus. Per ilgąją [pertrauką]

užsirakinom pas ją kabinete ir pradėjom. Na, aišku, mes ten jokių ratų nepaišėm ir adatų nelaikėm, o tiesiog suglaudėm kažkokius pieštukus, užsimerkėm ir pradėjom standartinį [būrimą]: „Bilduk bilduk, mes tave kviečiam. Jei tu čia – pasirodyk.“ Na, aišku, nieko ten neįvyko. O paskui, kai jau visiems atsibodo, kažkuris sukuždėjo: „Jei tu su mumis, tai padaryk, kad kas nors įeitų į klasę.“ Ir ką jūs manot?! Ties šiais žodžiais kažkas pasibeldė į duris. Na, aišku, visos pradėjom spiegti, bet šiaip ne taip įsidrąsinom ir atidarėm duris. Ten buvo auklėtoja. Paskui dar viena klasiokė pasakojo, kad naktį namuose pas ją kambary nelaimės darėsi, bet nežinau, kaip ten iš tikro VDU ER 2273/30.

D. Kulakauskienė, tyrinėdama vaikų praktikuojamus burtus, prieina prie išvados: vaikai magiškus veiksmus aiškina vadovaudamiesi savo vaikiška logika ir pasaulėžiūra, todėl dažnai natūraliems reiškiniams priskiria magišką galią (Kulakauskienė 2003: 860). Ir šiame pasakojime paprastas beldimas į duris, einantis po tam tikrų magiškų žodžių, mistifikuojamas ir priskiriamas fantastiškos būtybės – bilduko – pasirodymui.

Internetinio folkloro repertuare randame siužetų, kuriuose vaikas kontaktų su pavojingu mitiniu pasauliu ieško ir norėdamas įrodyti savo drąsą. Viena istorija primena stebuklinę pasaką apie baimės nepažįstantį jaunuolį, tarptautinėje pasakų klasifikacijoje priskiriamą tipui „Jaunuolis, kuris nori sužinoti, kas yra baimė“ (ATU 326).

Buvo tokia bebaimė mergaitė 13[-os] metų. [Buvo] vasara. Na, ir draugai atvažiavo naktį iki jos, sako, einam į kapines, pažiūrėsim, ar tu jau tikrai nieko nebijai. Davė kuolą, sako, įkalk į kokią nors kapą. Na, o draugai – tai bailiai, laukė prie kapinių. Ta mergaitė nuėjo, įkalė, pasisuko, žengė vieną žingsnį – ir kažkas lyg laikytų ją. Draugai išgirdo klyksmą, atėjo pažiūrėti, o mergaitė negyva guli. Pasirodo, ji kuolą įkalė į savo suknelę, ir tas kuolas ją laikė, o ji gavo širdies smūgį, nes labai išsigando. Na, mano nuomone, aš irgi būčiau gavus širdies smūgį VDU ER 2273/3.

Pasakoje bebaimis jaunuolis grįžta namo taip ir nepatyręs baimės arba išsigąsta visai paprastų dalykų, kai jie nutinka netikėtai. Cituotame pasakojime mergaitės drąsa išgaruoja, kai ji susiduria su savo pačios įsivaizduojamu vaiduokliu. Panašių siužetų yra ir mitologinėse sakmėse (KLPTK III 104–106).

Esame liudininkai, jog internete šiek tiek modifikuoti ir toliau gyvuoja analogiški tradiciniams, mitinį mąstymą menantys pasakojimai. Vaikai ir paaugliai, siunčiantys ir skelbiantys tokias istorijas, parodo, jog tiki, kad su mirtimi ir mirusiais juokauti negalima.

Ne visi būdai patirti kito pasaulio buvimą yra suplanuoti ir prognozuojami. Kartais su paraleline tikrove susiduriama ir be savo paties pastangų, tiesiog atsi-

tiktinai. Vienoje istorijoje pasakojama, kaip mergaitė pakliūva tarsi į laiko spąstus. Mokykloje vyksta diskoteka, ir ji nueina į tualetą, kur pradeda dėtis keisti dalykai: junginėjasi šviesa, darinėjasi durys, bėga vanduo. Kai mergaitė iš ten ištrūksta, paaiškėja, jog praėjusios net kelios valandos, ir ji gauna pylos, kad taip vėlai grįžo namo (VDU ER 2273/10). Arba keistus reiškinius istorijos herojės namuose sukelia mokyklos bibliotekoje rasta knyga, pavadinimu *Rinktinis siaubas* (VDU ER 2273/45).

Už atsitiktinai gautas žinias ar tyčinį pomirtinio pasaulio būtybių trukdymą tenka sumokėti. Kraštutiniu atveju baudžiama mirtimi, tačiau tam, kas išsaugo gyvybę, ne ką geriau, nes jam reikia gyventi nuolatiniėje baimėje. Dvi mergaitės, neatsargiai žaidusios su dvasiomis, tikina, kad niekur nebeturinčios ramybės, joms baisu net gyventi, tačiau tėvams nieko nesakančios, nes bijančios bausmės (VDU ER 2273/22). Susidūrimo su kitu pasauliu patirtys dažnai sukrečiančios, o neretai ir negatyvios:

...Per mane perėjo toks šaltis ir tokia baimė, kad atrodė, kad mirsiu. <...> Visas mano kambarys buvo išverstas VDU ER 2273/22.

Kažkas ėmė sviesti per langus, kilo viesulai, slampinėjo šešėliai, už spintos ėmė krebždėti VDU ER 2273/45.

Ką rodo tokie šiuolaikinio vaikų folkloro pavyzdžiai? Perdėtą mėgavimąsi siaubu? Slaptų, su mirtimi susijusių baimių išgyvenimą? O galbūt nesaugumo jausmą ir troškimą būti išgelbėtiems? E. Ališanka pažymi, kad postmodernioji vaizduotė skleidžiasi kaip stokos vaizduotė, už kurios slypi siekis iš naujo sudėlioti akcentus žmogaus ir kultūros santykiuose (Ališanka 2001: 65, 66). Argi ne sakralių patirčių poreikį demonstruoja sakmiškų interneto pasakojimų gausa? Pastarųjų dešimtmečių tyrimai rodo, jog *sacrum* sąvoka nebesiejama su Dievo, kaip ontologinio šaltinio, egzistencijos būtinumu (Ališanka 1998: 10). Ir M. Eliade siūlo *hierofanijos*, t. y. šventybės, galinčios apsireikšti per bet kurį pasaulio objektą, terminą (Eliade 1997: 9). Interneto istorijų apie susidūrimą su kitu pasauliu ir burtų, siekiant išvysti to pasaulio būtybes, įvairovė atskleidžia universalų visais laikais ir tarp įvairaus amžiaus žmonių gyvuojantį troškimą dar būnant šioje žemėje įsitikinti, kad po mirties jų laukianti kita realybė. Tokį saugumo garantą turėtų suteikti religija, tačiau šiuolaikinio žmogaus (ypač jauno) gyvenime jos vietą dažnai užima, E. Ališankos žodžiais tariant, „nauji dvasingumo projektai“ (kosmologija, mistika) (Ališanka 2001: 55). Antra vertus, aukštesnių dieviškų būtybių „buvimas“ interneto folklore nėra neigiamas, jis tiesiog *čia* ir *dabar* neįrodomas, todėl nekvestionuojamas. Galbūt dėl to religinėms prilygstančių *sacrum* sferos patirčių nūdienos jaunimas dažnai ieško kraupiuose mistiniuose

reiškiniuose, kurie, susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, yra tikėtini ar bent jau įmanomi įsivaizduoti. Kitaip sakant, anapusbės ženklų šiandien ieškoma ne kreipiant žvilgsnį į dangų ir šaukiantis Dievo, o žvelgiant žemyn, kviečiant dvasias ir demonus. Kita vertus, tamsaus pasaulio būtybių kupinas ir tradicinių sakmių pasaulis.

IŠVADOS

1. Jaunimo internetinio folkloro repertuare susiduriame su žanrų įvairove; tiek šiurpės, tiek sakmiški pasakojimai atskleidžia, kaip jaunuoliai įsivaizduoja mitinį pasaulį ir jo būtybes. Tiek vienuose, tiek kituose esti siekio sukelti baimės jausmą, kuriame savo ruožtu atsispindi didesnis ar mažesnis tikėjimas pasakojamų dalykų tikrumu. Šie du žanrai skiriasi savo menine specifiška ir jų pasakotojų amžiumi: šiurpės yra mažesnių vaikų pasakojamos istorijos, o mistinės anapusbės patirtys aktualios įvairaus amžiaus vaikams.
2. Sakmiškuose interneto pasakojimuose jauna sąmonė linkusi viską, ko negali paaiškinti, net jei tai ir ne fantastiški dalykai, sieti su kito pasaulio būtybių įsikišimu į realybę. Vaikai ir paaugliai dar nelabai nutolę nuo fantazijų pasaulio, todėl aplinkos ir įprastų dalykų mistifikacija nekelia didesnių diskusijų ir nereikalauja įrodymų. Viešas baugios patirties deklaravimas tarsi užtikrina bendraamžių pagarbą.
3. Įvairaus amžiaus jaunimo pasakojimuose apie susidūrimą su mirusiųjų vėlėmis jaučiamas tiesioginis ryšys su kolektyvine mitine sąmone. Čia dar gyvi archetipiniai vaizdiniai apie mirusiųjų ir jų gyvų giminaičių ryšį, vėlės emocinį prisirišimą prie gyvenamos vietos ir pomirtinį laiką, kurį jina dar turi išbūti kur nors netoli gyvųjų. Tokia patirtis panaši į religinius išgyvenimus: tai, kas baugu, kartu ir traukia.
4. Interneto pasakojimuose atsispindi visų laikų žmonėms būdingas noras įsitikinti kito pasaulio egzistavimu. Tokių patirčių ieškojime taip pat regime sąsajas su mitiniu mąstymu. Įvairaus amžiaus jaunuoliai tiki, kad mirusiųjų ir gyvųjų pasauliai yra greta. Dvasias galima išsikviesti, sutikti kapinėse ar kieno nors mirties vietoje, o kartais – ir ne savo noru, atsitiktinai. Kita vertus, yra suvokiama, kad tyčia provokuoti anapusines būtybes yra pavojingas užsiėmimas, o smalsumas, net jei jis ir vaikiškas, nepateisinamas. Žinoti tam tikrus dalykus – uždrausta.
5. Sakralių patirčių šiuolaikinis jaunimas dažniau ieško mistiniuose ir baugiuose realybės ir fantazijos paribiuose, o ne religiniuose potyriuose. Matyt, taip yra todėl, kad įsitikinti dvasių buvimu, jų manymu, yra lengviau nei įrodyti Dievo egzistavimą.

ŠALTINIAI ir SANTRUMPOS

- ATU – The Types of International Folktales: A Classification and Bibliography, part I: Animal Tales, Tales of Magic, Religious Tales, and Realistic Tales, with an Introduction, based on the system of Antti Aarne and Stith Thompson by Hans-Jörg Uther, *FF Communications*, 2004, No. 284; Types of International Folktales: A Classification and Bibliography, part II: Tales of Stupid Ogre, Anecdotes and Jokes, and Formula Tales, *FF Communications*, 2004, No. 285.
- BIML – Jonas Balys. Mirtis ir laidotuvės: Lietuvių liaudies tradicijos, kn.: *Raštai*, t. V, parengė Rita Repšienė, Vilnius, 2004, p. 121–214.
- KLPTK – Bronislava Kerbelytė. *Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogas, t. 3: Etiologinės sakmės. Mitologinės sakmės. Padavimai. Legendos*, Vilnius, 2002.
- VDU ER – Vytauto Didžiojo universiteto Etnologijos ir folkloristikos katedros Etnologijos rankraštynas.

LITERATŪRA

- Allen A. Charlotte, Dunn B. Henry 2005. *Rumors, Urban Legends and Internet Hoaxes, Proceedings of the Annual Meeting of the Association of Collegiate Marketing Educators*, p. 85–91, prieiga per internetą: <<http://www.sbaer.uca.edu/research/acme/2005/10.pdf>>, [žiūrėta 2012-01-05].
- Ališanka Eugenijus 1998. *Vaidijantis žmogus: Sacrum sklaida kultūroje*, Vilnius.
- 2001. *Dioniso sugrįžimas: Chtoniškumas, postmodernizmas, tyla*, Vilnius.
- Anglickienė Laima 2008. *Atiduok širdį!* Šiurpės ir jų parodijos, *Tautosakos darbai*, [t.] XXXVI, p. 235–253.
- 2009. Šiurpės ir jų parodijos, *Tautosakos darbai*, [t.] XXXVIII, p. 15–29.
- Best Joel, Horiuchi T. Gerald 1985. The Razor Blade in Apple: The Social Construction of Urban Legends, *Social Problems*, vol. 32, No. 5, June, p. 488–499, prieiga per internetą: <http://www.thefolklorist.com/pdf/Best_1985.pdf>, [žiūrėta 2011-01-05].
- Blank J. Trevor 2007. Examining the Transmission of Urban Legends: Making the Case for Folklore Fieldwork on the Internet, *Folklore Forum*, vol. 37.1, p. 15–26, prieiga per internetą: <<https://scholarworks.iu.edu/dspace/bitstream/handle/2022/3231/FF%2037-1%20Blank.pdf?sequence=1>>, [žiūrėta 2012-01-15].
- Brednich Rolf Wilhelm 2002. Where They Originated...: Some Contemporary Legends and Their Literary Origins, *Folklore: An Electronic Journal of Folklore*, vol. 20, prieiga per internetą: <<http://www.folklore.ee/folklore/vol20/legends.pdf>>, [žiūrėta 2011-01-05].
- Būgienė Lina 2005. Sakmių tradicija ir individualus pasakotojo repertuaras, *Tautosakos darbai*, [t.] XXII (XXIX), p. 58–66.
- 2008. Objekto problema šiandienos tautosakos moksle ir naratyvų analizės perspektyvos, *Tautosakos darbai*, [t.] XXXV, p. 38–51.
- Eliade Mircea 1997. *Šventybė ir pasaulietiškumas*, Vilnius.
- Fernback Jan 2003. Legends on the Net: an Examination of Computer-Mediated Communication as a Locus of Oral Culture, *New Media and Society*, vol. 5 (1), p. 29–45, prieiga per internetą: <http://www.rcirib.ir/articles/pdfs/cd1%5CIngenta_Sage_Articles_on_194_225_11_89/Ingenta878.pdf>, [žiūrėta 2012-01-15].
- Huelmann Magdalene 2006. Folkloras šiandieninėje Vokietijoje: keli aspektai, *Tautosakos darbai*, [t.] XXXI, p. 51–57.
- Krikščiūnas Povilas 2004. Interneto folkloras: rūšis ar sklaidos būdas? *Tautosakos darbai*, [t.] XX (XXVII), p. 21–31.
- 2008. Grandininis laiškas: žanro ribų paieškos, *Tautosakos darbai*, [t.] XXXVI, p. 154–171.
- 2009. „...Ir nepamirškite... Jūs ypatingai!“ (Moterys apie moteris elektroninio pašto laiškuose), *Tautosakos darbai*, [t.] XXXVIII, p. 271–280.

- Kulakauskienė Dovilė 2003. Kaip Seredžiaus krašto vaikai naudoja elementariąją magiją, kn.: *Seredžius*, sudarytoja Vida Girininkienė, (*Lietuvos valsčiai*, kn. 9), Vilnius, p. 856–861.
- 2008. Pirmoji magijos praktika moksleivių gyvenime: dvaselių kvietimai, *Tautosakos darbai*, [t.] XXXV, p. 134–151.
- Macijauskaitė-Bonda Jurgita 2006. Vėles regintys vaikai lietuvių ir lietuvininkų tautosakoje, *Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra (V). Tiltai. Priedas: Mokslo darbai*, Nr. 32, p. 131–139.
- Otto Rudolf 1958. *The Idea of the Holy: An Inquiry into the Non-Rational Factor in the Idea of the Divine and Its Relation to the Rational*, translated by J. W. Harvey, London.
- Racėnaitė Radvilė 2008. Citrinus su ŽIV įdaru, arba Ko bijo šiuolaikinis žmogus, *Tautosakos darbai*, [t.] XXXV, p. 52–69.
- Sauka Donatas 2007. *Lietuvių tautosaka*, Vilnius.
- Savukynas Virginijus 2002. *Internetas – (kvazi)žodinės kultūros sugrįžimas*, prieiga per internetą: <http://www.emokykla.lt/lt.php/elektroniniai_leidiniai_veidrodys/nr_1_39/internetas_kvazizodines_kulturos_sugrizimas/441>, [žiūrėta 2011-04-10].
- Skabeikytė-Kazlauskienė Gražina 1996. Juodoji ranka, arba Šiurpės, *Šiaurės Atėnai*, Nr. 44 (338), lapkr. 16, p. 7.
- (2007) 2008a. Meilės istorijos – šiuolaikinio mergaičių folkloro atmaina, *Acta humanitarica universitatis Saulensis: Mokslo darbai*, t. 5, p. 21–27.
- 2008b. Petriukas – šiuolaikinių anekdotų triksteris, *Tautosakos darbai*, [t.] XXXVI, p. 143–153.
- 2009. Moteris šiuolaikiniuose folkloriniuose lietuvių tostuose, *Lyčių studijos ir tyrimai*, [t.] 7, p. 92–99.
- Šlekonytė Jūratė 2008. Balandžio pirmosios pokštai Lietuvos žiniasklaidoje ir jų tendencijos (*Kauno dienos atvejis*), *Tautosakos darbai*, [t.] XXXV, p. 70–83.
- Šlepavičiūtė Ingrida 2010. Mitinio mąstymo tęstinumas ir kaita interneto pasakojimuose, *Liaudies kultūra*, Nr. 3, p. 37–46.
- 2011. Mirties sampratos kaita sakmiškuose pasakojimuose, *Res Humanitariae*, t. IX, p. 86–109.
- Tye Diane 2005. On Their Own: Contemporary Legends of Women Alone in the Urban Landscape, *Ethnologies*, vol. 27, No. 2, 219–236, prieiga per internetą: <<http://www.erudit.org/revue/ethno/2005/v27/n2/014047ar.pdf>>, [žiūrėta 2011-04-10].
- Vaitkevičienė Daiva 1998. Tikėjimų struktūros klausimu, *Tautosakos darbai*, [t.] VIII (XV), p. 90–99.
- Vėlius Norbertas 1977. *Mitinės lietuvių sakmių būtybės*, Vilnius.
- Voigt Vilmos 2003. Ar labai tamsūs pasakojamosios tautosakos horizontai, *Tautosakos darbai*, [t.] XIX (XXXVI), p. 51–65.
- Неклюдов Сергей Юрьевич [2011]. *Несколько слов о «постфольклоре»*, prieiga per internetą: <<http://www.ruthenia.ru/folklore/postfolk.htm>>, [žiūrėta 2011-05-10].

Mystical Experiences of the Young People According to the Internet Narratives

INGRIDA ŠLEPAVIČIŪTĖ

Summary

The article is focused on the stories spread in the internet by the young people describing their encounters with the otherworldly reality. The somewhat naïve interpretation of the events and the manner of speaking typical to these stories allows us to assume that narrators of them are rather young people.

When investigating the internet folklore, one is confronted with a variety of genres. The legend-like narratives about the supernatural beings are closely related to the horror stories

and the children's magic. In this article, those stories that aim at transmitting one's own or someone else's personal experiences related to extraordinary mystical events, are classified as the legend-like narratives. The public discussion of such experiences is supposed to validate the uniqueness of the experience in question and to prove the extreme courage of the young person.

According to the internet stories, the children and teenagers are apt to attribute supernatural, unreal characteristics to the phenomena that could be rationally explained, moreover, subsequently interpreting the whole experience as an encounter with the supernatural world and its inhabitants. This leads the author to conclude that children and teenagers are much more than adults inclined to mythologize their daily surroundings, e.g. being much more ready to assume the opened door or a misplaced object to be the doings of a ghost or of some other supernatural being. Just like in the traditional folk legends, in these narratives the mystical events are considered to be real. Another indicator of the mythical thinking prevailing in the internet stories is the traditionally typical time and circumstances of appearance of the otherworldly beings. Places related to somebody's death are avoided, while the existence of a special connection between the dead and the living is firmly believed in.

The experienced encounters with the supernatural sphere result in ambivalent feelings of both curiosity and fear. The great number of such narratives reveals the hidden unease of the young people and their striving to be assured here and now, on earth, that life does not end with death. The only curious thing is that the modern young people, aided by magical practices, look for the signs of the otherworldly existence in the dark borderlands between fantasy and reality, instead of addressing religion and faith.

Straipsnis parašytas vykdant Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą projektą „Šiuolaikinis moksleivių folkloras“ (sutarties Nr. LIT-4-8).

Gauta 2012-01-12